

Oponentský posudek diplomové práce Miroslavy Kazdové „*Večerníček: narativní postupy a sémantická analýza žánru*“

Předkládaná diplomová práce se zaměřuje na analýzu žánru Večerníčku, a to s ohledem na jeho narativní výstavbu a funkci tohoto žánru jak v rámci dětské literatury, tak v kontextu popkulturních textů. V úvodu práce si diplomantka pokládá řadu otázek, jež mají otevřít sémantickou a narativní analýzu žánru Večerníčku – jeho význam pro „českou kulturní sféru“, jeho role v rámci popkultury, apod. Rovněž v úvodu slibuje nejen pramennou analýzu, ale i „subjektivní úvahy“. Konstatuje rovněž, že Večerníček „vypovídá mnohé o současném nastavení dobové estetické normy“ a podílí se na konstituování „specificky české kulturní encyklopedie a archetypičnosti“. Co se týče samotné analýzy slibuje diplomantka interpretaci narativních postupů žánru, základních výstavbových prvků, funkcí (mimeticko-referenční), encyklopedičnosti, genderové otázky, intertextuality a mimotextových složek.

Spektrum kladených otázek dobře koresponduje s kompozicí práce – nejdříve autorka osvětlí genezi televizního žánru Večerníčku, poté jej zasadí do souvislostí popkultury, která je definována na základně relevantní sekundární literatury. Následuje analýza žánru Večerníčku vzhledem k dětskému recipientovi a funkcím a podobám dětské literatury; poté kapitola věnovaná mimotextovým výstavbovým prvkům a na závěr analýza narativních prostředků (tematická složka, konstruování postav, času a prostoru). Rozhodně oceňuji příjemnou kombinaci teoretických a výkladových pasáží s praktickou interpretací, subjektivní (pamětnickou) vzpomínkou či rozhovorem s tvůrci Večerníčků. V teoretických pasážích autorka sice dokázala využít odbornou literaturu, ale její aplikace či generalizace z ní vyplývající jsou občas příliš zjednodušující – např. kritéria hodnocení popkulturních produktů redukována na strach z ocenění jednoduchého a snadno srozumitelného díla a překvapení, „pochopíme-li filozofickou studii na první čtení“ (str.17) nebo analýza úrovně čtenářské gramotnosti v „komunistické éře“ (str.18). Stejně tak kloužou po povrchu slibované analýzy večerníkové kulturní encyklopedie – pojmy „dobrácký humor Maxípsa Fíka“, „řáholecky spravedlivá revolta Rumcajse“, „nenasytnost vypaseného Trautenberka“, „rošťáctví Boba a Bobka“ sice mohou dobře demonstrovat jakousi archetypální redukci či funkce pohádkových postav, ale o tom, jak jejich přítomnost či nepřítomnost změní českou kulturní encyklopedii, nevypovídají téměř nic a povaha těchto emblematických označení by si jistě zasloužila větší pozornost.

Kapitola věnovaná dětskému vnímání dobře shrnuje základní kritéria a přínosná (i čtenářsky atraktivní) je v okamžiku, kdy autorka analyzuje vnější zásahy do večerníkových textů a Večerníček se díky tomu ukazuje jako dobrý materiál i pro analýzu ideologických či historicky kontextuálních sdělení. U analýzy mimotextových faktorů se často objevuje pojem

„kultovní“, autorka s ním pracuje jako s jasně usazeným pojmem v rámci popkulturních fenoménů – v souvislosti s Večerníčkem by si ale jistě zasloužil nějakou systematictější definici. V čem spočívá kultovní potenciál českých večerníků? Ještě problematičtější se jeví pasáže analyzující neliterární složky Večerníčku, obraz a zvuk. Práce je sice předkládána jako literární, ale přeci jen povaha žánru Večerníčku si žádá alespoň základní obeznámenost s filmovým (televizním) vyprávěním. Jakou roli při sémantické analýze Večerníků hraje jejich vizuální podoba? Podílí se například povaha animace, výtvarný výraz na interpretaci hrdinů? Jak se propojuje vizuální a zvuková stopa jednotlivých příběhů? Autorka všechny podstatné rysy zvukové roviny zmiňuje – melodie, znělky, hudební doprovod, hlas vypravěče – s vyprávěcím hlasem dokonce velmi přínosně spojuje kultovnost Večerníků (str. 45), ale bohužel chybí konkrétní interpretace, případně typologie. Pokud „patří prvek vypravěče k velmi výraznému elementu audio-vizuálního textu“ (str.45), tak jakým způsobem zvuková složka celkový význam textu ovlivňuje? V souvislosti s filmovým aspektem žánru by si české Večerníčky zasloužily komparaci ani ne tak s americkými celovečerními filmy (*Shrek*), ale spíš se skečem a groteskou – formátem i způsobem vyprávění s žánrem Večerníčku korespondují mnohem lépe. Navíc žánr grotesky (*Tom a Jerry, Itchy a Skratchy*) podnětným způsobem problematizuje jak aspekt recipienta (dítě/divák), tak téma smrti a násilí. Zajímavé naratologické hledisko, jež osvětluje leccos o vztahu mezi literárním a filmovým vyprávěním, by mohlo otevřít téma televizní-večerníčkové dramatizace literární předlohy (*Dášenska, Kocour Mikeš*), to ale bohužel také chybí. Absenci aspektů filmového a vizuálního vyprávění ale nahrazuje systematický a zdařilý pokus o analýzu textových způsobů „večerníčkové světatvorby“ – kategorizace a konstruování postav a časoprostoru.

Co se týče stylistické podoby předkládané práce, v úvodu autorka upozorňuje na možné odchýlení literárněvědného jazyka k „populárnějšímu výkladovému stylu“ a zdůvodňuje volbu osobnějšího vyjádření v ich-formě. Zvolená stylizace je však kladem a záporem současně – v určitých pasážích (především v interpretačních) příjemně, esejisticky oživuje, jindy ovšem sklouzává spíše k esejistickým klišé (metafory typu „tenký definiční led“, apod.).

I přes uvedené výtky považuji práci celkově za přínosnou. Jednak odvahou uvést do literárněvědného bádání dosud nezpracované téma, jednak oceňuji snahu o systematizaci žánru Večerníčku a pokusu zasadit jej do širších literárních a kulturních souvislostí, jež otevírají řadu možných otázek a podnětů – např. vztah dětské literatury a popkultury, podíl dětské literatury na formování kulturní encyklopedie, kultovní potenciál Večerníků, apod.

Práci tedy doporučuji k obhajobě.

Mgr. Blanka Činátlová, Ph.D.

13.9.2010